

Rozhovor 1 - Pan K.

věk: 91

Já se vás zeptám na váš životní příběh. Jak byste ho popsal?

Tak já vám to řeknu no, *(ukazuje na fotky)* tam je maminka, tam je tatínek a tam jsem já, jako prvorozený syn ze šesti dětí. Tatínek s maminkou se poznali na Moravě okolo Znojma... Dlouhý příběh o seznámení maminky s tatínkem, který uzavírá slovy: „*Tak to je můj prvopočátek!*”

Já jsem chodil na gymnázium sedm roků, potom jsem tam maturoval, pak jsem přemýšlel, co se mnou, a tak jsem šel na vysokou školu na medicínu. To byla ta Masarykova Univerzita, no a tam jsem byl šest roků. To jsem takhle absolvoval a potom jsem získal tamten diplom. To je diplom z lékařské fakulty. Takže to jsem tam získal a ten diplom jsem si potom přinesl domů na oslavu mé promoce. A přišel tam taky můj strýc od toho Znojma mi blahopřát, a jeho děti a tak dál, jak je ten zvyk. A tam mi připomněl, že když jsem byl na návštěvě u něho, že jsem velice obdivoval tento obraz. A to není fotka, to je mědí rytina, to je normálně do měděného plátu, tím malířem... *(popis toho, jak byl zhotoven obraz, této části není panu K. dobře rozumět)*. Je tam obraz Roberta Kocha, toho slavného bakteriologa, který objevil bacil tuberkulózy. Takže on jako lékař byl dětským lékařem a tam vidíte děcko, které je nemocné, má vysoké horečky a nad tím stojí tatínek celý zoufalý. Ten obraz je takový slavný, dokonce je na americké známce, no a tak jsem rád, že ho mám. No a on mi tam řekl, že když to udělám, tak je tvůj. Tak já jsem měl důvod se snažit. No a pak když přišel do toho Brna, tak poprosil syna, aby to přinesl, byl zabalený a zašněrovaný a on mi ho dal.

Co to pro vás znamenalo, že vám strýc ten obraz daroval?

Já jsem byl nadšený tím, že jsem ho u něj viděl, jak je krásný. A on mi řekl, že mi ho dá, když to udělám a on dodržel slovo. V každém bytě, kde jsem byl, jsem ho měl, vždycky na důstojném místě. Teď je pro mě důstojné místo Žernůvka, a tak ho mám tady. Když jsem byl v Ostravě na chirurgii, tak v rámci toho kolečka po odděleních jsem se stěhoval no a měl

jsem ten obraz nachystaný na posteli a ten kolega, co se tam stěhoval si, jak byl takový roztržitý, si do něj sednul (*smích*). Takže takovou má historii.

A jak jste se rozhodl, že budete studovat medicínu?

Na základě své životní zkušenosti. No víte, já jsem zkoušel různé věci a podle toho. Chodil jsem na chemii no a tu jsem si zamiloval. Ta byla krásná.

Co vám na ní přišlo krásné?

Jak je systematická. Zatímco architektura, ta mě nebavila, to kreslení a to, na to já jsem nebyl. Matematika ta mi výborně šla, ale to ostatní, to nebylo pro mě.

Já jsem byl hodně pilný. Hodně pilně a poctivě jsem se připravoval. Anatomii jsem uměl, všichni se jí báli. Byl tam takový přísný pan profesor. Já jsem se to ale naučil a všechno jsem věděl, a to se mě už neptal na normální otázky, ale tahal z kapes kdeco, kosti a tak a já jsem to věděl. Nabídl mi, abych se stal jeho asistentem a já měl ve zvyku na všechno říkat ano. Řekl jsem mu, že se ještě musím poradit s maminou a tatínkem a pak jsem za dva dny přišel a řekl mu, že teda budu jeho asistent. Dostal jsem šedý plášť, studenti měli bílý a já šedý.

No a jednou si mě profesor zavola, na popravu, že budu dělat pitvu. A tak jsem byl v té pitevně a čekal, co mi pan profesor řekne, že mám pitvat. Řekl, že (*latinský název, kterému nebylo rozumět*), no a já to udělal. Nejdřív jsem odřezal tu kůži na hlavě, pak jsem musel pilkou, protože už tam byla kost, odklopil jsem to a byl tam mozek, tak jsem vyříznul ... a pinzetou vložil do formaldehydu. Když jsem pak odcházel z té pitevny, byla tam spousta lidí a jeden člověk mě zastavil a chtěl se mi představit. Řekl mi: „*Pane doktore, já jsem kat!*”.

A co jste dělal?

No byl jsem slušně vychovaný, tak jsem mu podal ruku a představil se.

Co pro vás bylo v životě důležité?

Tento okamžik. Že jsem tady a že jste tady vy. Jsem rád, že jsem se sem dostal, protože ten můj koloběh byl takový, že když jsem skončil s tou medicínou v Brně, tak mě

dali do Ostravy a to byla škaredá Ostrava. To bylo dva roky po válce, samí ti, co přišli z východního Slovenska a cikáni. A když jsem šel třeba z knihovny, tak to oni chtěli provokovat a chtěli abych je udeřil, aby se na mě pak vrhli. No tak nebylo to příjemný. Tak jsem tam přišel na kraj ke krajské kádrovničce a řekl jsem, že jsem lékař a máme dům rodinný na Slovensku a mám příkaz od svého otce, abych ho převzal, tak říkám:

„Dejte mě zpátky na Slovensko!“

A ona říká: *„Já nemůžu, to je takové přísné, že koho tam pošlou, ten tam musí zůstat a nebo ho musí vyměnit za někoho.“*

Tak říkám: *„Tak mě vyměňte!“*

Ona: *„Víte co, já mám nápad, V Bratislavě je jeden lékař, co chce jít z Bratislavy.“*

Tak slovo dalo slovo a já jsem šel, ale nejdřív do Brna za maminkou a tatínkem.

Já: *„Tatínku mám jít do Bratislavy?“*

A oni: *„Ano, jdi tam co nejrychleji!“*

Tak jsme jeli s maminkou do Bratislavy a zjistili jsme, že to byla mýlka. Že oni mysleli kraj Bratislavu a řekli mi, vyberte si, jestli Žilinu, Trnavu nebo Moravce.

Tak říkám: *„Nojo, to je dobrý!“*

A nakonec jsem skončil na Mijavě, je to u hranic, kousek do Brna. Tak to беру! To chcu!

A tam se vám líbilo?

Ano, přišel jsem tam a měl jsem tam krásnou nemocnici, úplně fungl novou. Tam byl velmi sympatický primář, a tak já jsem byl u něj, protože jsem chtěl být chirurgem. Ale on říkal, že chirurgů má, že by jimi mohl dláždit, a tak mě poslal k jinému a ten mi byl tak sympatický a říkal, ať zůstanu u něj. Byl to čerstvý absolvent z kliniky dětské z Bratislavy. No a nelitoval jsem toho. Byl jsem tam u něho tři roky. Bylo to krásné oddělení, krásné prostředí a bylo tam hrozně moc slivovice. Tak to jsem taky překonal, protože já jsem nepil alkohol, ale musel jsem se obětovat (*smích*). Po třech letech byla možnost zúčastnit se první atestace. Byl jsem poslán do Trenčína a to jsem taky udělal ty zkoušky všechny. No a tak už jsem byl plně hodnocený pediatr, jenže to už byl problém, protože přicházeli noví doktoři a nás bylo potřeba rozšířit po těch jednotlivých nemocnicích chtě nechtě. Říkalo se tomu chcačky nechcačky. Tak jsem najednou zase byl poslán do kraje Bratislava, tak jsem se dostal jako pediatr tam a dostal jsem půl okresu, asi jedenáct obvodů. Každý obvod byla

ambulance a potom dětské poradny. Tam jsem pracoval 5 roků a potom už toho bylo moc, moc jsem si toho nabral. Z počátku bylo málo dětských poraden a ambulancí a když jsem viděl, jak ty maminky trpí. Bylo to hrozné, bylo to vlastně o život. Nízký plat, moc práce. Protože já jsem tam do práce musel chodit, když jsem tam přišel, sanitkou. Ale když potom ti sanitkáři zjistili, že kvůli mě ztrácí zákazníky, tak mi řekli:

„Pan doktor, já už nabudúce neprídem”.

Tak jsem šel na naše ředitelství a oni mi přidělili bicykel, tak jsem jezdil z těch hor bicyklem. Na začátku jsem to dokázal, ale než jsem přišel do poradny, tak jsem byl zpocený, pak mi byla zima. No nebylo to nic moc. Tak potom jednou na schůzi lékařů se řeklo, že ministerstvo hledá, aby nastoupili lékaři na Maltu nebo do Libye nebo do Alžíru a nebo Tunisu. A tak se zeptali, kdo má zájem. A všichni hlavu dolů, báli se, protože neznali řeči. A já jsem znal a já jsem řekl, že já bych měl zájem. Ani ne proto, že bych měl zájem, ale proto, abych unikl z těch poraden a z toho všeho. Tak napsal mě, že tam mám nastoupit. Potom jsem měl nastoupit tedy na tu Maltu, to bylo senzační, páč Malta byla taková výkladní skříň anglických lékařů, kteří se na Maltu chodili školit a pak se vrátili zpátky. Tak to bylo senzační. Byl jsem tam pět roků. Angličtina, divadlo, všechno možný, no krása. Pak jsem se ale musel vrátit zpátky, protože kdybych se nevrátil, tak bych byl ne zavřený, ale prostě bych porušil slib a to by nebylo dobré. Nechtěl jsem škodit svým sourozencům, protože ti by ztratili místa. Protože po těch dvou se mi narodili další tři, takže nás bylo šest. No a potom, když jsem se vrátil, tak jsem se stal primářem na tom oddělení, kde jsem byl předtím, to byla 50. léta a bylo to nepříjemné a nechtěl jsem tam být, tak jsem šel zase na kraj. A ptal jsem se, zda by pro mě neměli ještě něco jiného. No a tím, že jsem se vrátil, tak jsem si vlastně pomohl, protože mě brali vážně. Ptala se mě: *„No a kam byste chtěl íst' soudruh doktor?”* Já jsem nevěděl kam a tak jsem řekl: *„Burunda Burundi.”*

A ona: *„Co?”*

A tak jsem řekl další: *„Mozambik.”*

Tak řekla: *„Chod'te do Libye, lebo tam je dobre. Chod'te tam!”*

A tak mě tam dala.

A jak jste tam byl dlouho?

Pět roků. Pak už byla revoluce a pak už to bylo takové, že se člověk zase snažil dostat domů, protože tam už se taky děla jejich revoluce. Chudáci Libyjci. Tak jsem se vrátil zpátky a to už jsem byl důchodce.

Když se nad tím takhle zamyslíte, tak která doba byla pro vás nejt'astnější?

Tak já myslím, že ta Malta. Ta byla dobrá, ta byla nejt'astnější. Tak Malta byla vynikající, poněvadž tam znali ty anglické mravy a doktor tam cosi znamenal, ten lid byl takový skromnější, plat jsem měl vysoký, tak jsem měl, co jsem chtěl.

A jak se vám na to vzpomíná? Jaké to pro vás je, vzpomínat?

Tak já to říkám, jak to cítím.

Vrátil byste se?

Tak na Maltu okamžitě. Člověk stárne, když už jsem měl za sebou pět roků v nemocnici, pět roků tam, pět roků tam, to už máte patnáct roků. Mezitím byly takové dva roky, takže tak dvacet. Na důchod jsem měl 65, ale já vlastně nešel do důchodu, furt jsem to prodlužoval, protože když jsem měl jít do důchodu, já jsem měl pořád plno sil.

A v kolika jste tedy šel do důchodu?

Až skoro v 80-ti. Protože když jsem byl tady, tak jsem šel do nemocnice, jestli ještě nemají něco pro mě. Hledali dětského lékaře, já už měl atestaci druhého stupně. Tak tam jsem měl ambulanci, tam už to bylo takové klidné, chodil jsem tam čtyři roky.

Když se nad tím vším, co jste mi tu vyprávěl zamyslíte, jaký vám to dává smysl?

Dává, to jo, protože já jsem chtěl hlavně pracovat. Totiž když jsem si uvědomil, že já su nejstarší syn, otec má šedesát roků a už se chystá umřít, takže já potom převezmu vládu v rodině. Ne jako vládu, ale zodpovědnost za rodinu, pomocníka maminky. Takže my dva jsme drželi tu rodinu, takže co já jsem vydělal, jsem nosil mamince. To bylo dobrý.

Připadáte si po tom všem, co jste prožil, moudřejší než dříve?

Já jsem si vybral vždycky šťastně. Neříkám, že jsem prožil úplně šťastný život, ale život plný práce. Takže já nevím.

Je teď něco, na co se těšíte?

Já se spíš děším. Děším se, že už nebudu moct chodit. Po všech těch mých úrazech, jak jsem byl přepracovaný, tak já jsem pořád padal a třeba jsem si zlomil nohu tady dole na křížovém, tak to trvalo dlouho, jak se to zahojilo. No a jak jsem se málo hýbal, tak jsem ztratil návyky. Takže já se teď musím naučit chodit. Se sestřičkama tady se učím, ale nešlo mi to, dokonce pojišťovna se mnou byla nespokojená. No a synové se o mě nemůžou starat, protože mají ženy, které taky chodí do práce a tak mi podle pravidla, že rodiče se starají o děti a děti o rodiče dávají příspěvek, abych mohl být tady. Jeden syn přišel a řekl mi: „Tati v Žernůvce je jeden dobrý ústav, tak my tě tam dostaneme”.

A jak jste tady spokojený?

No to je čistý ústav, je tady pořádek. Všechno to, co já mám rád.

Takže ten pořádek vám dělá radost?

No jasně! Když já jsem byl primářem na dětském oddělení, tak tam taky byl pořádek, protože jsem si ho tam držel.

Máte pocit, že se svět okolo vás nějak změnil?

Svět je untermund.

Jak to myslíte?

Například není možné, abychom žili v takových podmínkách, že svět po volbách je rozdělen na dvě poloviny. Vy to nevidíte? Oni se nemůžou v té vládě dohonout a tak nic nedělají. No to já nesnáším. Co to je za pořádek, to není žádný pořádek!

Už po několikáte zmiňujete pořádek, připadá mi, že je pro vás opravdu důležitý. Zdá se vám tedy, že ve světě není pořádek?

No není, Zeman se snažil udělat ten pořádek, ale vidíte, jakmile něco navrhne, tak ti, co nic nedělají ho přehlasují. Tak to taky není dobře.

Tohle naše povídání mě vede k otázce, zda máte nějakou životní filosofii nebo něco, co vám v životě pomáhalo?

Být vždycky takový, že..
Já nikdy nepil, nekouřil, já pracoval. Žil jsem proto, protože co bych jinýho dělal. Den co den jsem ráno vstal, šel do knihovny a do desíti do večera jsem tam seděl a učil se.

No, víte, vystoupil jsem ze strany, protože se mi nelíbilo, co dělají. Začal to být útlak a to já nesnáším. Takže když jsem to viděl, tak jsem si řekl, že to k ničemu není. Tak jsem vystoupil. No, mohl jsem dělat kariéru, ale nechtěl jsem, nelíbilo se mi to. Chtěl jsem žít tak nějak správně, nedělat zlé věci.

A to jsem si zachoval doposavad'. Nejsm v žádné straně, pracuju, nikomu neškodím, tady mám svoje obrázky ze světa, kde jsem působil (*ukazuje na zed' na fotografie a usmívá se*).

Máte z něčeho strach, bojíte se něčeho?

Mám 91 roků. Já bych si přál ještě.. Jsme poslední dva z naší třídy. Té stovky bych se chtěl dožít. Mám tady smlouvu, pobyt natrvalo. Čili do umřetí.

Moc vám děkuji za příjemý rozhovor!

Víte, já, trpím s trpícími, raduju se s radujícími, takže to bych vám přece nemohl udělat, abyste kvůli mě trpěla. Takže není zač.

Rozhovor 2 - Paní C.

věk: 75

Já se vás zeptám, jaký byl váš život? Jak byste ho popsala?

Můžu říct, že špatně jsme si nežili. Manžel byl Ostravák, takže my jsme se stěhovali do Ostravy na dědinu, což bylo jediný štěstí, protože já bych mu jinak utekla. To město bylo hrozný. No a tam byla krásná zahrada, rodinný domek. Dá se říct, že tam se nám žilo dobře. Já jsem tam věčně zavařovala a takovýty věci, který jsem jako doma nedělala. Tak rodiče, ty měli strach, jak to dopadne. No a můžu říct, že otec byl sám překvapenej, jaksi mě to všecko jde. No a tak první, my jsme se vzali a vlastně v únoru se nám narodila Hanka a to jsme, dá se říct... To je vlastně nejšťastnější okamžik, když tam máte to malý. To je vlastně, já jsem říkala, ten život bez dětí je takovej smutnej. Je fakt, že někdo třeba nemůže mít děti a tak si to nahradí něčím, třeba někdo pejskama, druhej já nevím, čím... Ale doopravdy to, když máte to mimino, tak to je něco nádhernýho. No a potom to jsme se ještě starali o manželovi rodiče, kolem osmdesáti let měli a dá se říct, že jsme tam žili v klidu a pokoji. Já sice, mě ze začátku hrozně vadilo, jako holka z města, že tam se o vás každěj zajímá, že vám prostě koukaj do talíře, no to bylo hrozný. Manžel mi ale řekl, že si musím zvyknout, že jsem na dědině.

Můžu říct, že jsme byli spokojení. Jako práce jak na kostele, jako žili jsme v klidu a pokoji, jenže po čtyřech letech se nám narodil syn no a to jsem proležela celej ten čas od sedmýho do devátýho měsíce ve špitále. No a nejhorší, co se stalo bylo, když Markovi bylo dva a půl roku, když mě ranila mrtvica. Takže vlastně manžel zbyl na všechno sám, než moje matka dostala volno z práce, aby přišla jako nám pomoci. A můžu vám říct, že rok jsem čekala, než mě poslali na rehabilitaci a už vickrát bych tam nejela. Bylo to takový divný, řvali tam po mě, žádný slušný zacházení. Ale pomohli mě. Každěj se diví, co tady dělám, ale přitom já na tu levou stranu su jako postižená. No a to sme potom řešili, protože mě zemřel otec. Oni se k nám měli přestěhovat, ale jak on umřel, tak mamka obrátila a už k nám do Ostravy nechtěla. Tak manžel mně říkal, slíbila jsi tátovi, že se o matku postaráš, tak se musíme nastěhovat do Brna. No musím vám říct, že bych z toho byla nějak nadšená, to teda ne, protože tam jsme měli velkej barák a my jsme se stěhovali do dvoupokojovýho bytu,

takže si dovedete představit... Jeden pokoj jsem nechala matce a my všichni jsme se tiskli v jednom pokoji. No a tak vlastně začaly problémy s dcerou, protože začala nám chodit za školu. Chtěla, abych jí psala omluvenky. Já jsem jí řekla, že to dělat nebudu, že nebudu lhát tak, jako ona. Byla to katastrofa, do školy jsme ji nemohli dostat. Já normálně přemýšlela, že půjdeme na sociálku, jak to bylo hrozný, ale bylo mi jí líto.

Potom doktoři přišli na to, že mám rakovinu. No tak to víte no, člověk do toho špitálu šel. Doktoři mi říkali, že jdu v hodině dvanácté, že mi nemůžou slíbit, jak to dopadne. Ale nejhorší bylo, že mě to nedocházelo, mě to jako jaksi bylo jedno. Ale pak až bylo po všem, to trvalo půl roku, protože tu chemoterapii a to... Tak jsem se vrátila dom a byla jsem doma myslím dva měsíce a že se bude vdávat. Já jsem myslela, že mě trefí šlak. Já jsem říkala, no to snad není možný. Tenkrát manžel na tom byl špatně a měli jsme štěstí, že jsme se dostali sem do domova. Takže my jsme sem šli a můžu vám říct, já jsem jí říkala, klidně si ho vem, ale já bych ho nechtěla, i kdyby mi k tomu přidávali milion (*smích*). On nebyl vůbec pro rodinu, lakotnej byl.

Jak se změnil váš život po tom, co jste se odstěhovali sem na Žernůvku?

Nádherně. Můžu vám říct, že v ten moment ty nervy se uklidnily, byl klid, pohoda. Jezdil za náma syn, my jsme tady měli kostel. Já jsem předtím nemohla chodit do kostela, protože jsme měli pět a osmdesát schodů a to dolů bych se dostala, ale horší bylo nahoru. Tak vám můžu říct, to byly první Vánoce, kdy jsem úplně jásala. Já jsem nemusela nic chystat, já jsem úplně v klidu a pohodě celej den čekala až půjdu na mši, to jako člověk si teprve uvědomí, až ten klid a pohoda nastane. Že nemáte furt starosti, jestli je tamto koupený, protože na ně se nedalo spolehnout. A tady jste se nemusela o nic starat. Marek za náma jezdí jednou za měsíc a on byl u řeholníků. A nám tady bylo vždycky dobře. Můžu vám říct, že kdyby mě někdo, jakože třeba musím jít bydlet k dceři nebo i synovi, nešla bych. Protože syn je velice hodnej, snacha je taky velice hodná, to na ně nemůžu říct ani slovo, ale přece jenom ten klid, kterej máte tady. Chybí nám tady vnoučata, to jo. Ale oni se maj dobře, i tchán a tchýně, to jsou hodný lidi. No a tak se tady za ně modlím, i za tu našu Hanu, ona už má skoro třicet, tak by měla mít rozum.

Když se nad tím teď takhle zamyslíte, čím vším těžkým jste si v životě prošla, jak se na to teď díváte, jak si to vysvětlujete?

No ze začátku jsem se ptala, kde jsem udělala chybu? Jenomže víte, ono ta chyba se těžko hledá. Protože já jsem na děcka byla jako, ne přísná, ale zkrátka když jsem něco řekla, tak to platilo. Když jsem řekla, to nesmíš, tak to nesměli. Takže jako jsem si říkala jako... ale já si myslím jakože... Syn chodil na základní školu, dostával stejný kapesný jak Hana a teď si představte, že on pro všechny koupil dárky. A já jsem říkala, čoveče, kdes na to vzal? Protože mě koupil tři cédéčka od Donutila, tátovi a mamce, už nevím co. A tak jsem byla našťvaná, protože dcera, to ju nezajímalo. Protože ona, když chodila s klukem, tak mě doneska vařečku za tři koruny a jemu kosmetiku za dva tisíce, no dovedete si to představit? A mě to ani tak nevadilo, protože kosmetiku nepoužívám, ale urazilo mě to, jakým způsobem jako to ještě jak za náma přišla... no.. Ona tak jako nějak neuvažovala. Já můžu říct, že mě to z té hlavy nejde. Já jsem jí odpustila, já se snažím. Zkrátka když přišly ty vnoučata, tak já jsem je ani nepoznala. Já byla ráda, když přišli, objala jsem je, byla jsem šťastná, že je vidím. Ale nevím, no, je to takový... Něco v ní je, já nevím co. Buď by to asi chtělo psychologa nebo... Já jí nikdy neubližovala, o manželovi se to nedá říct vůbec, babička, když Hanička si vzpomněla, tak ona s ní letěla kamkoliv. Babička nadřžovala oboum dvoum. Ale jenomže víte, no ještě jsem se toho nedobrala, abych vám řekla. Člověk si vždycky říká, jak je to možný, že holka dokáže být horší než kluk. Jako když já jsem synovi nabízela, abych mu napsala omluvenku, aby zůstal doma, protože chodil na brigády, tak on ne, on byl šprt. Ale dcera ne. A to jsem vám ještě něřekla, ona nám utekla do Německa a dovedete si představit. Teda první den jsem říkala, že jestli přijde domů, tak ju přizabiju. Když to už bylo týden, tak už jsem jako polevovala, protože jsem měla strach aji o manžela, protože manžel chodil a prolízal ty baráky, co byly nachystaný na zbourání, protože on už ju viděl mrtvou. Já jsem mu vždycky říkala, potvory mají štěstí, doufám, že jsem moc nehřešila. No a můžu vám říct, že nakonec manžel šel jako na Leninku a tam s tím nic nechtěli dělat, protože už byla plnoletá. No...

Co vám pomáhalo takovéto situace zvládnout?

Já vám nevím, já si myslím, že to byla víra. Víte, protože doopravdy bez víry člověk tady toto těžko unese. Můžu vám říct, ona chyběla nám půl roku. A to už já jsem sama měla

strach, jestli ju vůbec ještě živou uvidím. Já jsem se za ňou, jak jsem předtím nadávala, tak pak jsem se za ňou modlila a prosila pána, aby ji ochránil. No a najednou nám přišel dopis z Holandska a dcera nám psala, abychom jí poslali pas. Tak jsem se na to dívala a já jsem nevěřila vlastním očím. Já jsem říkala, buď je tak praštěná, tak tady ju hledají policajti a já jí mám dát do obálky pas. A tak manžel, protože jak jsem ho otevřela, tak on už byl propadlej. Takže on nešel. Tak já jsem jako na ňu spojení takhle neměla, já jsem jí psala dopis, dopis nedostala. Asi se musel dostat do ruk jako jinejch. Ten kapitán Zajíček, nebo jak se jmenoval, tak ten tatovi zakázal, že nesmí volat na ministerstvo zahraničí a vyhledávat s ňou, že ona byla asi unesená. Tak já říkala, no prdlá je, ale že by se nechala zrovna teda unést. Tak jsem tatovi říkala, co budem dělat? Budem čekat? Jo? Tak on říkal: „*Já na to ministerstvo zavolám. Ať klidně přijde a seřve mě nebo mě zavře, já chci vědět, jestli se v tom dá něco dělat.*”

Tak volal do toho Haagu a ta, co tam byla na tom velvyslanectví, tak mu říká, prosím vás a jakej je to problém? Tak jsme jí museli říct pravdu, že policajti tady to chtěli předat těm, no co vyhledávají po cizině, že ona byla asi unesená a nechtěj abychom s ní navazovali kontakt, že bude asi střežená. No a tak ona mě říká, tak víte co, já tam pošlu holandskou policii, ať se tam podívají a uvidíme. Bylo to za hodinu a najednou zvoní telefon, tam se mnou mluvil nějakej chlap německy, já jsem na to čuměla, německy neumím. No a najednou slyším Hanu, jak se mnou mluvila a že ju dají jako ti uprchlíci a od tam, jak dojdou peníze, poletí domů.

No ale co bylo pro mě nejhorší, že máti z toho dostala infarkt. Protože ono to není příjemný, já jsem seděla doma, ale manžel s mamkou museli vycházet ven a od všech sousedů jsme museli poslouchat: „*No ta se vám odvděčila!*”. No a to furt jste slyšela a přitom třeba doma měli něco podobnýho. Tak mamku odvezli s infarktem a až se Hanička vrátila a já se dívala z okna, tak ona šla jak z dovolené. Já jsem musela zalézt, když ona vešla dovnitř, ona se ke mě hrnula, ale já jsem musela zalízt do pokoje a tam se zavřela, tak jsem slyšela jako máti, jak jí říká, nech mamku, ať to vydejechá. No a můžu vám říct, že mě teda krmila potom svojí statečností, jak jeli autobusem a potom šli pěšky přes tu oranou část, kde je výstraha, že se bez vyzvání střílí. Já jsem jí říkala, co mě tím chceš dokázat. To už mě šlo na nervy. Já jsem jí říkala, že je vidět, že si podělala celý svoje mládí. Druhej chodí do školy, jde si třeba taky sednout do kavárny, ale něco pro sebe dělá, tys pro sebe nedělala nic.

Když se zamyslíte nad vším, co jste prožila, chtěla byste si to zopakovat?

Víte, já strašně ráda na to vzpomínám a víte, že to jsme všem vykládali, že kdyby to šlo vrátit, ale je zajímavý, že třeba tu Hanu jaksi člověk jako...říkala jsem si bylo to tele, svoje si prožila taky, má to tak být. Nejhorší ale, já vždycky říkám, znovu ty nemoce bych prožívat nechtěla. Já když jsem byla mladá, tak jsme si myslela, že nejlepší je mrtvica. To určitě jste v klidu, nic vás nebolí. Až mě ranila, to jste měla vidět, to člověka bolí. Tu ruku když máte, to je najednou, jako kdyby vám nohu vtahoval někdo do země. No a s tou rakovinou jaksi jsem to přečkala. Já nevím, já doopravdy asi jsem se odevzdala pánu bohu. Protože já jsem si říkala, no když, tak se budu koukat z vrchu. Já jsem to řekla i tomu doktorovi.

Já říkám:

„Když to dobře dopadne, tak přijdete za mnou k posteli za mnou a když ne, tak se na vás budu koukat z vrchu a budu takhle houpat nohama.“

On se na mě tak díval a říkal mi: *„No nezlobte se, ale to je vážnej případ.“*

Tak říkám:

„No a když vám tady začnu dělat scény, pomůžu si? Vás akorát naštvu a já myslím, to je zbytečný.“

No a potom, jak mě odoperovali, tak jako ale to mě neřekli, že mám metastáze. Jenomže naša paní doktorka, ona byla tak důkladná, že ona chtěla vědět, jestli nemám metastáze i ve střevech, no poslala mě na vyšetření, tak jsem musela jet. Já jsem četla ten lístek, že jsou tam ty metastáze, tak já jsem vám byla na mrtvicu, protože když tam jsou ty metastáze, tak to je většinou už jako to. Tak jsme dojeli na to vyšetření, to dopadlo dobře.

Zdáte se mi být velice vitální, pozitivní a plná energie, zajímalo by mě, jak to přes to všechno, co jste si prožila, děláte?

Já jsem se s tím asi narodila, ale můžu vám říct, že mě to taky dělá problémy, protože já třeba když jdu a říkám, že mě něco bolí, tak se furt směju. Vždycky mi říkaj, paní ... jak máme vědět, kdy vás to bolí. To je moje no. To už mě musí být jo zle, že su na chvíli vážná. Já tu životní filosofii beru, pán bůh mě na svět poslal, dožila jsem se v té době pětapadesáti let, když mě brali na tu operaci. Dcera ta už byla dospělá, už měla rodinu. A tak jsem si říkala, proč bych si měla dělat zbytečný starosti, manžel by to se synem už nějak jako dožil.

Já si nepřipouštím nikdy takový.. Já spíš mám strach, aby manžel na sebe víc dbal, protože mám strach jako o něho. Ale o sebe já nevím, já si říkám, je to tak jak pán bůh dá, rožne vám takovou svíčku a teď záleží, kdy ju sfoukne. Zase si říkám, prožívat to s nějakýma depresema, víte? Já jsem to zažila v nemocnici, kde tam byla paní, která furt chtěla operovat a oni neměli co operovat a furt jí to vysvětlovali, že tam nic není a ona furt mermomocí chtěla na operaci a šla na nervy doktorům, šla na nervy rodině. A největší legrace byla, já jsem se chodila modlit růženec do té společenské místnosti tam a ženskej to vadilo, já nevím proč. Já jsem vždycky říkala, nemluvím, tak vám to může být prd. A ona si vám sedla vedle mě a tam byl blbej výhled do baráků, to jste viděla takovou škaredou stěnu a teď ona si sedla vedle mě a řekla mě, tak co říkáte, že umřete? Tak jsem na ni vyvalila oči, že jak já umřu? Já neumřu! Jo a až potom jsem se zvedla a šla jsem do pokoje a až potom mě došlo, že jak to můžeš vědět?

Na co se těšíte?

Víte na co já se těším? Já se těším na to, když pán bůh dá a probudím se a podívám se z okna a uvidím ty ptáčky zpívat, tak to je něco krásnýho a potom po snídani, zasednu k práci a dělám. A já vám řeknu, že to je pro mě takový povzbuzení, protože když nemáte do čeho píchnout, tak ten čas se vám táhne. Já jsem byla nemocná a měla jsem pocit, že ležím tři týdny a oni to byly jen dva. A můžu vám říct, že já nerada, já chvíli vydržím, ale jak mě už je líp, tak já jsem byla zvyklá doma hned vstát, sednout na vozejk. Ale můžu říct, že doopravdy nic jinýho vod toho života už nežádám, než dožít takhle v klidu až k té smrti a doopravdy odejít jako klidná a spokojená a já věřím v to, že ono to se těžko vysvětluje (*slzy*), ale doopravdy ten život, i když někdo říká, že je po něm pendrek, tak já říkám, je, ale člověk si ho sám tak dělá. Lidi čekají, že všechno se jim bude hrnout do náruče, že budou fabriky, kde budou vydělávat statisíce a já nevím co a nám začíná chybět ta skromnost a pokora chybí lidem. Já jsem říkala, vždyť my jsme se s manželem špatně neměli. Žili jsme jak dlouho jenom z jeho platu, ale člověk... Já vím, že otec nás vždycky vedl ke skromnosti. To všechno nepotřebujete k životu. Když já jsem se učila, můj sen byl magnetofon a táta, ano, až si něj vyděláš a pak si ho koupíš.

Moc vám děkuji za rozhovor, bylo to velice zajímavé a příjemné si s vámi povídat.

Víte ono je to, já jsem říkala nebo oni říkají, to nese ta doba, ale já vám řeknu, když se podíváte, ta morálka lidí strašně upadá. A ono, když ti mladí to vidijou u těch starších, tak proč by to nedělali taky. Já jsem říkala, ať se nám vyhne válka, ať děcka netrpí hladem, protože člověk, když je už dospělej nebo ve věku jak my, tak se spokojí s málem, ale dítěti musíte dát najest. Hlavně mám strach, vždycky si říkám, když malej tady je a začne vyvádět a říkám si, chlapče, co tě tady ještě čeká. A děkuju pánubohu, že si mě už brzo vezme, protože kdybych měla tady vidět nějaký hrůzy, tak já mám strašnou hrůzu a strach. Já když jsem slyšela toho Okamury, jak si pozval ty fašoury, tak to nám ještě scházelo. No, on říká, že je Moravák, no viděla jste někdy šikmookýho Moráváka? No já ne! Já doufám, že lidi přijdou k rozumu.

No ale člověk to bere tak, já děkuju pánubohu, že mám kde žít, hladem neumíráme, je nám tady dobře, žijeme spokojeně, takže člověk nemá na co naříkat. Ale víte, bála bych se třeba, kdybych musela jít bydlet znovu do bytu, to už nevím jestli bych zvládla. No když už člověk neustojí, tak to je naprdlajs, ale stejně je život krásnej. Já to беру tak, že já si vážím všeho a to, co si člověk sám zapříčiní, víte, ono já vím, jak děcka, když byli malí, jak mi říkali, kdyby to chtěl pánbůh, tak by to udělal, ale on to asi nechtěl. A já říkala, jak to víš? Ty to nechceš udělat, tak se bráníš tím, že to pánbůh nechce.

Rozhovor 3 - Paní R.

věk: 83

Mě by zajímal váš životní příběh. Kdybyste ho mohla shrnout, popsat. Jak to teď vnímáte, jaký byl ten váš život?

Tak ono se to dá říct do několika etap, to není jenom jedna ta etapa. Ta první to je člověk ještě mladej. Tak například mě bylo deset roků, když skončila 2. světová válka, takže mě bylo 10 roků no a potom bylo to takhle, že ty školy se zavíraly, vysoké školy a vůbec nebyly žádný nějaký možnosti, kde by se ti mladí lidé uplatnili. Takže to bylo dost takový náročný. No ale potom, potom se mně naskytl takový, tady v Židlochovicích, že tam bude konkurz na nějaká místa a bez prostě nějakých průprav nebo, jenom na nějaký takový diktáty a otázky a takhle. Tak jsem jela na ten konkurz, bylo to na buďto sekretářku na okresním národním výboře a nebo byl okresní plnomocník ministerstva vnitřního obchodu. A tak já jsem ten konkurz vyhrála. Na to druhé místo. Takže tam jsem pracovala. Tam jsem pracovala v kanceláři až než jsem se provdala. Až jsem byla provdaná, tak potom jsem byla s tím děťátkem doma na mateřské, no a pak jsem měla ještě druhou holčičku, takže celkem jsem byla osm roků doma. A potom jsem našla zaměstnání zase ve Velkém Meziříčí a tam jsem pracovala. To bylo Kablo VM a byla jsem tam na osobním oddělení. No a pracovala jsem tam až tak dlouho, až ten podnik se úplně zrušil. Takže no a to už jsem šla rovnou do důchodu. Takže to byl můj takovej jednoduchej život jenom. Dojížděla jsem denně, bylo to 36 kilometrů, takže to bylo docela dost náročný. Jak psychicky, tak fyzicky. Stálo to dost peněz ty jízdenky, no a na náročnost to bylo hodně. Tehdy jezdilo hroznejch lidí, my jsme jeli jak sardinky v autobusech slisování. Takže takhle jinak no. Šla jsem do důchodu a pak to už jsem byla takhle doma. Měli jsme zahradu velikou a byly vnučata od těch dcer, takže takhle jsem se zabavovala. A tady ta dcera, to je ta starší, tak teď to bude sedm roků v červnu, ta nám zemřela. Takže jednu dceru mám tady za Brnem v Bílovicích nad Svitavou. No tak s těma jsme tady pořád. Ona sem jezdí každý týden. Byli tady včera s vnukem a tak mě přivezl krásnou kytici a já jsem ji dala do kaple, protože tady je teplo hrozný a ony tulipány nevydrží vůbec. Tak zase jednou jede vnučka z Dolních Louček, oni se střídají.

Které okamžiky pro vás v životě byly důležité?

Nejdůležitější byl ten bod, kdy jsem onemocněla. Já jsem onemocněla s ledvinama a byla jsem na operaci, měla jsem těžké onemocnění. Takové, no ono se tomu říká cysty, ale jsou to totiž nádory, že. Takže to jsem měla na těch ledvinách a na střevech a na všem prostě, ale povrchově. Tak oni mě operovali, co se dalo, tak odoperovali. A to mě náš závodní lékař, když jsem přijela z té nemocnice, tak říkal:

„Víte, takhle vám obírali střeva“.

Takže to by šok, ale že mě vyndali jednu ledvinu, to jsem ani nevěděla. Já bych tam byla ani nejela, on mě to doktor ani neřekl, ale potom jednou mě říká ten pan doktor: *„A už jste se byla podívat v Novém městě?“*

Tam jsem byla na té operaci. A já říkám:

„Nebyla, mě jako žádná pozvánka na kontrolu nepřišla, takže jsem nebyla.“

A on říká:

„Ale víte, to byla tak strašně závažná operace, že tu budou číst medicí ještě desítky a desítky roků.“

Byl to doopravdy moc závažný případ. No a tak říkám, že když je to takhle, já jsem to nevěděla, tak já půjdu. A on totiž říká, vy totiž máte jednu ledvinu. A teď já jsem přišla ven a manžel čekal u auta. A já mu říkám, no vy jste pěkní, vy jste mi ani neřekli, že mám ledvinu jednu. Tu jednu, že museli vyndat, že ta se nedala už zachránit. A on říká, víš co, já mám jet s autem na technickou kontrolu, tak pojedeme zároveň, já tě zavezu do nemocnice. Já si vyřídím svoje a potom se sejdeme. Takže jsem jela do té nemocnice. Tak já jsem, zlatíčko, žila s tou jednou ledvinou 30 roků a ona nebyla úplně zdravá. A s tou teď už, já nevím, co je tam za zbytek, to už nevím, ani nechci vědět, jen nějaký kousek ledviny špatné. Tak s tou teď musím jezdit na dialýzu dvakrát týdně do Blanska. Takže to je dost takový náročný. No a to byl ten zlom takového života nejkrutšího, protože oni mě řekli v té nemocnici, že nesmím, já jsem bydlela v jednopokojovém bytečku sama, že tam nesmím už být sama, že musím pobývat jedině tam, kde bude o mě péče. Takže, co teď?

Shodou okolností paní doktorka tady z toho domu byla moje obvodní lékařka, tady v Dolních Loučkách. A ona mě říkala jednou:

„Nechtěla byste si dát žádost tady?“

A já jsem říkala, že žádost tam můžu mít. Přesně tak, žádost nemusíte potřebovat, ale nikdy nikdo neví. Takže jsem měla šest roků tady tu žádost. Tak dcera hned, ta starší už nežila, se šla tady na to hned podívat a přeptávat co a jak, a oni mě sem vzali a od té doby jsem tady.

Co vám pomohlo to všechno zvládnout?

Tak to, že ta rodina člověka podrží. Oni říkají, co potřebuješ, všechno ti pomůžeme. Neješ na to sama. Jenomže v té nemoci vám nepomůže nikdo, no to se nedá nic dělat. Ale jsem tady spokojená, protože tady je taková maminkovská láska, to není jenom ta, že oni si odvedou tu práci. Kdyby neměli cit pro ty lidi, tak by to nemohli dělat, protože to jsou vlastně pětáosumdesátiletý mimina. No a péče, je to doopravdy stoprocentní péče, jak tady v tom všem ošetřování, léky, všechno to nám pomáhají ty sestřičky zvládnout. Jídlo, čistota, všechno. Čist'oukky jsme, všechno prádlo voní. Prostě všestranná péče. Tak proto su spokojená.

Ted' se zeptám na vaše prožívání. Zajímá mě, jestli se nějak změnilo? Jestli když jste byla mladší, tak jste prožívala některé věci jinak než je prožíváte ted'? A jestli je pro vás ted' důležitého něco jiného než dřívě?

Já nevím, jak bych vám na to odpověděla. Popravdě nevím. Je to hodně velkej zlom v tom životě. Doma jsem měla velkou posilu. Dcera byla blízko, ted' je to jiný.

Jaký vám dává smysl všechno, co jste doposud prožila, když se nad tím ted' zamyslíte?

Já si myslím, že jsem žila životem plným a takovým, jak bych řekla, smysluplným. No prostě, pro koho jsem potřebovala žít? No pro tu rodinu. A vždycky bylo moje takový prvotřídní, abych byla s tím okolím jako sžitá dobře a aby se dobře cítil vedle mě ten, kdo musí být vedle mě.

Máte to tak pořád?

Mám to tak pořád, protože my jsme tady dvě spolu jenom. Velice dobře si rozumíme, pěkně se večer rozloučíme, večer se tady pomodlíme. Sousedka večer přijde sem, protože ta bydlí sama, ta večer přijde sem a my se ve třech pomodlíme a až na to, že včera jsem přijela

z dialýzy a byla jsem tak unavená, že ona večer přišla chudák sama a já jsem spala. Tak mě ani nevzbudily a pomodlily se potichu a nechaly mě spát. Máme spolu hezký vztahy.

Těšíte se na něco?

Těšila bych se, no ale já málo chodím. Měla jsem teď velký problémy s nohama, takže mám problém se vůbec dostat na nohou. Takže to kdyby se zlepšilo, tak bych byla moc ráda, ale už je to lepší. Mívala jsem hrozný bolesti a to už nemám. Oni mě dávají místo prášků nálepky, ty náplasti, protože už jsem těch prášků měla tolik, protože zase žaludek tím trpí, takže takhle bych se trochu ráda, postavila na ty nohy. No. Děcka říkají, babi, ty budeš mít narozeniny, my jsme se tak těšili, že tě dáme do vozička a pojedeme dolů. Bohužel, nejde to.

Co je pro vás teď nejtěžší?

Ty nemoci. Ta dialýza, tak to je docela taková zátěž fyzická.

Bojíte se něčeho?

Nebojím, nebojím. Já říkám, to co mám, to je můj kříž. A ten si nesu (*pláč*). Tady mám panenku Marii a k té se modlím, pana Ježíše mám naproti a tak vždycky, když lezu do té sanitky, tak říkám, já vím, že seš bože tady, jinak bych to nezvládla. Takže ta víra taková hodně, ta mě drží. Jinak já nevím, no. Každý si musí to svoje odtrpět. Někdo má ten kříž. Máme si toho cenit, že máme v týhle době alespoň ty vymoženosti. Mobily a člověk si může zavolat, kdykoliv by mu bylo smutno. Tak zavolá, mami kde seš a co děláš a už si denně popovídáme. Člověk je hned takovej jakoby načerpanej té síly další do života.

Máte pocit, že se svět nějak změnil, co jste na světě?

No to určitě, to se určitě změnil hodně. Hodně k lepšímu a hodně k horšímu. Já bych řekla, že je to tak napůl. Nejsou mladí lidi špatní, to ne. Jak se všeobecně říká, že dneska jsou ty mladí lidi zlí, to ne, nejsou špatní. Nejsou zlí, ale doba je taková. Doba je taková, která hodně přispívá, pro to zlo, který by ani nemuselo být. Tak takhle to je. Jak se taky ty rodiny věnují těm dětem, jak je vychovávají, jak je odmalička vedou ty děcka. Třeba já mám toho syna, tu vnučku tady v těch Loučkách a měli dvě malý děti a ten vnuččin manžel v

neděli, prostě neexistovalo odmlouvat, v zimě, když mrzlo a sněžilo, ti malí capartíci, mají to daleko do kostela, do kopce a oni žadonili, tati, pojedeme dnes autem a on ne, jde se, oblíkejte se a jdeme. A šli do kostela.

Takže takovej člověk má určitě v té dušičce něco dobrýho. Tak to je mýma očima.

Máte nějakou životní filosofii? Něco, co vám pomáhalo všechny situace těžké překonávat?

No tady to okolí moje. To mi dává takovou sílu, protože si říkám, kolik je lidí, kteří jsou taky staří, nemocní, ale jsou opuštění. Tady já, když mě přiveze sanitářák z té dialýzy, tak už na chodbě sestřičky všechny křičí jedna na druhou, paní ... už je tady a objímají mě na chodbě. Jsou takový, je to krásný spolužití. To mě překonává tady. Ty dost těžkosti životní.

Připadáte si ve vašem krásném věku moudřejší než jste byla dřív?

V něčem určitě. Jenom si vždycky říkám, mám takový ty pravnoučata v těch čtrnácti, patnácti letech, tak říkám, dyť vy vůbec nevíte, jaký vy máte možnosti proti nám. My jsme neměli vůbec žádný a jak jsme po tom toužili hrozně, po té vědě, něco se naučit a oni brumlou, že zase to a to musí.

Takže tak to je v tom životě. Je pravda, jsou někdy ty dny takový tesknější a to zase, no tak. Vždycky říkám večer, Maruško, pěkně se vyspíme, ráno nás probudí sluníčko, a tady kukačka kuká. No a je tady život, je tady příroda, takže já vidím krásně do toho lesa a su tak spokojená.

Děkuji Vám za rozhovor, bylo to s vámi krásné.

Tak je život, člověk musí brát život, tak jak je, a je to koloběh života. Říká se, kdo se narodí, ten musí i zemřít. Takže to tak nějak člověk musí spojit a žít dál. Nejdřív mě odejde manžel, potom dcera, ale mám kolem sebe tady ty (*ukazuje na fotky*). Však sestřičky říkaly, ten vnuk včera, já jsme se do něho hned zamilovala. Vy máte tak krásného vnuka. Já říkám, on už má osmiletou holčičku, tak je mu třicetdevět roků. To není možný. Ale to mě i sestřička v nemocnici řekla, vy máte krásnýho syna. Já říkám, za prvé, krásná je jenom panenka Marie, to mě učila maminka moje už jako děčko. Nikdy ničemu neříkej, že je krásný, krásná je jenom panenka Marie. A tak a přivezl mě kytici, tak byly z toho úplně...

Takže já mám hodnou rodinu a je jich taky dost už zase od těch vnoučat pravnoučata, takže žiju ráda. Žiju ráda, večer pánbůh zaplat' poděkuju za všechno, co mě život ten den dal a poprosím za příští den a takhle to jde denodenně, je to už takový koloběh, ale co se dá dělat. Tak to je stáří. Mládí bylo jinak, já jsem to mládí neměla moc, protože říkám, byla ta válka, že, takže jsme si prošli bídou a všema strasma možnejma, to je zase na úplně jiný povídání.